

een zevende lid van overheidswege toegevoegd krijgen. Het verdrag duurt 5 jaren en wordt telkens stilzwijgend voor 3 jaren verlengd, tenzij één der partijen een half jaar vooraf het verdrag opzegt. Als merkwaardigheid dient nog vermeld, dat het ziekenfonds een „Heildiener”, die iedere week een halven dag dienst doet, bezoldigt met 3000 Mk. (*Allg. med. Centralz.*).

TANDHEELKUNDIG ONDERWIJS VOOR ARTSEN. — Prof. HESSE, de tandheelkundige der Leipziger faculteit, die in geschrifte wel eens klaagt, dat de studenten in de geneeskunde zoo weinig gebruik maken van het tandheelkundig onderwijs, heeft op de vergadering van docenten in de tandheelkunde te Hannover voorgesteld, artsen alleen dan tot het volgen van tandheelkundige lessen toe te laten, als het hun bedoeling is, het tandheelkundig examen af te leggen. De *Münch. med. Wochenschr.* wijst op de ongerijmdheid van dit optreden en op de onwettigheid van het voorstel.

TELEFONISCHE ADVIEZEN. — De Cultusminister van Pruisen heeft den „Aerztekammerausschusz” gevraagd naar haar meening, of en hoe telefonische consultaties behooren te worden gehonoreerd, en of dit in de Pruisische „Gebührenordnung” moet worden bepaald.

De Pommersche Aerztekammer heeft reeds geantwoord, dat een telefonisch advies gelijk staat met een spreekuur-advies (*Allg. med. Centralz.*).

DE FACULTEIT TE GÖTTINGEN EN DE BEROEPSBELANGEN. — Een „Landrat” in Hannover, die een arts in een plaatsje van ongeveer 1800 inwoners om een of anderen reden wilde treffen door een collega erheen te lokken, had aan de geneeskundige faculteit te Göttingen en misschien ook aan andere faculteiten verzocht, zoo spoedig mogelijk een jongen arts, „Christlicher Confession” te zenden. Een geschikt persoon zou veel medewerking zijnerzijds ondervinden en het eerste jaar „wel” 3000 Mk. kunnen verdienen. De faculteit heeft den bewindsman geen antwoord gegeven, maar diens chef, den regeeringspresident, gewezen op het vreemde gedrag van den Landrat, en tevens de Aerztekammer van het geval kennis gegeven. Deze heeft zich daarop met een bezwaarschrift gewend tot den Oberpräsident (*Allg. med. Centralz.*).

PINKHOF.

INGEZONDEN.

JACTATIO CAPITIS NOCTURNA.

Het stukje van Dr. DE LANGE in de voorlaatste aflevering van het *Tijdschrift* geeft mij aanleiding, omtrent de genese der door haar waargenomen gevallen van stereotype nachtelijke bewegingen, iets ter overweging te geven. Tijdens den minder diepen slaap worden zij bij voorkeur waargenomen, zegt zij, en momenten, die daarop invloed uitoefenen, begunstigen het optreden, zooals in het sprekend voorbeeld van geval B. Ik leg hierop nadruk, omdat eenige analoge bewegingen, waarop ik de aandacht wil vestigen, in een min of meer slaperigen althans gedissocieerden toestand optreden. Om bij de eenvoudigste te beginnen, herinner ik aan Artis, waar men olifanten

en buffels kan zien staan, wiegelende met kop en voorste lichaamshelft heen en weer, het zwaartepunt telkens van den eenen voorpoot op den ander verplaatsend, al of niet hun kop en de olifant zijn snuit meebewegend. Zoodra men door het een of ander hun aandacht weet te trekken, komt er leven in de oogen, de overgang van staren in kijken. Van begeleidende geluiden is mij bij deze dieren niets bekend. Herinner ik mij goed, dan gaat echter bij de papagaaien bijv. de stereotype beweging wél met geluiden gepaard. Deze bewegingen, die geruimen tijd aanhouden, voldoen blijkbaar aan den onbewusten bewegingsdrang op een wijze, die aangenaam aandoet.

De stereotype bewegingen, die men waarneemt bij idioten en katatonie-lidders, zijn zonder twijfel bewegingen die als aangenaam worden onder-vonden, doch zij bestaan in wakenden toestand en hebben voor het onder-havige euvel geen direct belang.

Bij het jonge kind nu kan men waarnemen, dat een zelfde beweging, bijv. het slaan met een voorwerp in de hand, van links naar rechts op het tafeltje van den kinderstoel waarin het gezeten is, begeleid wordt met een soort zing-zang. Terwijl betwijfeld mag worden of de aandacht wel geheel bij die beweging bepaald is, toont de gelaatsuitdrukking een gevoel van welbehagen.

De bewegingsdrang, waaraan met een gevoel van welbehaaglijkheid wordt voldaan, kan als oorzaak voor die gevallen van bommen gelden, wanneer het kind in wakenden toestand daarmee begint, omdat het zich prettig daarbij voelt of waarin het onbewust zich een, aan vroegere wiegbewegingen analoge, wijze van inslapen kiest. Hier moet men aannemen een herinnerings-beeld (vroeger ondervonden aangename gewaarwording), dat door de liggende houding bij het slapengaan uit het latente stadium gewekt, de beweging in gang zet.

In andere gevallen moet de oorzaak worden gezocht in iets, dat ook aan-leiding geeft tot het ontstaan van enkele tic-vormen 1).

De tic kan ontstaan uit een gewoonte-beweging, als gevolg van nabootsing of van de behoefte aan een prikkel te voldoen, bij wilszwakke individuen, id est psychopathen. Bij de gewoonte-beweging speelt de bewuste prikkel een hoofdrol, bij den tic is zij uitzondering.

Dat de toestand van overgang van waken in slapen, waarbij de remming minder krachtig is dan overdag, van beteekenis is, blijkt uit de volgende voorbeelden.

Een jonge man had de gewoonte, 's avonds op den rug in bed liggende, de armen uitgestrekt naast zich te houden en daarbij een bepaalde beweging met zijn wijsvinger te maken. Terwijl de drie laatste vingers en de duim strak in extensie gehouden werden, bewoog hij den wijsvinger, na dezen gebogen te hebben, al adduceerend naar boven, waarbij de dorsaalzijde van den wijsvinger tegen de binnen- en zijvlakte van den middelvinger werd gedrukt. Bij deze beweging bespeurt hij een kraken (dat ook voor een ander hoor- en voelbaar is) en een jeukachtig gevoel. Langzamerhand had hij een

---

1) Dat deze niet steeds in den slaap ophouden, wordt door niemand minder dan OPPENHEIM beweerd. H. OPPENHEIM, *Lehrbuch der Nervenkrankheiten*, Zweiter Band, pag. 1261 en 1275.

onoverwinnelijke behoefte gekregen daaraan te voldoen en sliep hij daarbij in. Op welke wijze hij hiertoe was gekomen, kon hij niet mededeelen. Een andere neurasthenische jonge man had de bekende gewaarwording van knarsen tusschen de halswervels bij draaibeweging van het hoofd. Hij betrapte zich zelf vaak, dat hij al soezende, voordat hij insliep, bezig was met knarsen, zooals hij het noemde.

In deze gevallen nu hebben gewoonte-bewegingen plaats, die, in den aanvang bewust en met het doel een aangename gewaarwording te hebben, opgewekt, als automatismen in den halfslaap voortgaan.

Een scherpe grens te trekken tusschen tic's en stereotype bewegingen is niet mogelijk; er zijn vormen die gemeenschappelijke trekken vertoonen. Het is hier niet de plaats noch mijn doel alle verschillende kenmerken te behandelen.

Bij beide is het verschijnsel, dwanggevoel, echter aanwezig en het komt er op aan, in welke mate zij het karakter van dwangbeweging dragen, of men ze meer tot de eene dan wel tot de andere groep zal brengen.

Waar de lijder aan tic bijzonder veel moeite heeft de beweging bewust te onderdrukken, daar valt het den personen met stereotype bewegingen behept, niet zoo zwaar; terwijl de eerste allesbehalve gesteld is op zijn hebbelijkheid, kunnen de laatsten zeggen „hab' ich doch meine Freude d'ran”.

Waar nu ZAPPERT 1) onder stereotypieën verstaat:

„Houdingen, bewegingen of verrichtingen in het uitwendige of vegetatieve leven, welke gecoördineerd zijn, niet het karakter van convulsies hebben, maar meer den indruk maken van bedoelde, gewende bewegingen, die zich gedurende langen tijd achter elkander, dikwijls, en steeds in denzelfden vorm herhalen, die in den aanvang bewust en willekeurig zijn, maar later door den langen duur en de herhaling automatisch en onbewust worden”;

meen ik, dat deze kenschetsing eenige aanvulling behoeft, waar het gevallen van nachtelijk bommen geldt. Bij de woorden „die in den aanvang bewust en willekeurig zijn” zou ik willen voegen: met het doel zich een aangename gewaarwording te verschaffen.

Waar passieve bewegingen, rhythmische geluiden een het inslapen bevorderende invloed hebben, blijkt ook activiteit een dergelijke werking uit te oefenen, tellen, verzen opzeggen, gonzen en bommen.

Het „bahnend” karakter van medebewegingen, zooals wij dat bij sprekers waarnemen, die door het uitvoeren van stereotype bewegingen van romp en ledematen een gunstigen invloed op den gedachtenloop en het spreken onder vinden, schijnt ook voor den slaap van belang te kunnen zijn. HUET.

E E N V E R Z O E K !

De ondergeteekende, die zich bezighoudt met de studie van de geschiedenis van een boek (het Venus Minsieke Gasthuis) heeft daarvoor zooveel mogelijk materiaal noodig en doet, om dat te bekomen, een beroep op de welwillendheid en medewerking zijner collega's.

1) Volgens Dr. C. DE LANGE, *Ned. Tijdschr. voor Geneesk.*, Tweede Helft, n°. 17, blz. 1114.